

KRIZOVÝ PLÁN ŠKOLY

Střední průmyslová škola Přerov, Havlíčkova 2

Telefon: 581 334 011
Webové stránky školy: www.sps-prerov.cz
Ředitelka školy: PhDr. Hana Vyhlídalová
Email: hana.vyhlidalova@sps-prerov.cz
Zástupce ředitelky: Mgr. Blanka Chytilová
Email: blanka.chytilova@sps-prerov.cz
Výchovný poradce: PhDr. Dagmar Justová
Email: dagmar.justova@sps-prerov.cz
Metodik prevence: Mgr. Magda Obadalová
Email: magda.obadalova@sps-prerov.cz

Důležitá krizová čísla:

Integrovaný záchranný systém: 112

Policie ČR: 158

Záchranná služba: 155

Hasičský záchranný sbor: 150

POSTUPY ŠKOLY PŘI VÝSKYTU:

1. MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST
2. PODEZŘELÉ LÁTKY, PODEZŘENÍ NA UŽITÍ OMAMNÉ LÁTKY ŽÁKEM
3. ŠIKANA, EXTRÉMNÍ PROJEVY AGRESE, NÁSILÍ A KYBERŠIKANA
4. KRÁDEŽE A VANDALISMUS
5. ZÁŠKOLÁCTVÍ
6. EXTREMISMUS, RASISMUS, XENOFOBIE, ANTISEMITISMUS
7. SEBEPOŠKOZOVÁNÍ, PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY
8. NETOLISMUS
9. PŘÍSLUŠNOST ŽÁKŮ K SUBKULTURÁM
10. PŘÍSLUŠNOST ŽÁKŮ K NOVÝM NÁBOŽENSKÝM HNUTÍM – SEKTY
11. RIZIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ
12. DOMÁCÍ NÁSILÍ
13. SYNDROM TÝRANĚHO DÍTĚTE - CAN
14. ZÁVISLOSTNÍ CHOVÁNÍ ŽÁKA – ADIKTOLOGIE
15. RIZIKOVÉ SPORTY, RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V DOPRAVĚ
16. NOŠENÍ ZBRANÍ A PŘEDMĚTŮ OHROŽUJÍCÍCH ZDRAVÍ

1. MIMOŘÁDNÁ UDÁLOST ZAJIŠTĚNÍ OBJEKTU ŠKOLY Z HLEDISKA BEZPEČNOSTI ZAMĚSTNANCŮ A ŽÁKŮ

Ke vstupu do budovy školy je využíván pouze hlavní vchod. Další vchody jsou řádně zajištěny proti vstupu neoprávněných osob, zároveň jsou však bez omezení použitelné v případě nutnosti úniku – únikový východ. Mimořádná událost může vzniknout činností uvnitř organizace nebo může být oznámena z vnějších zdrojů.

Interní

V případě vzniku jakékoli mimořádné události (zpravidla požár, výbuch, úraz, vniknutí nepovolané osoby apod.) je zaměstnanec, který ji zjistí, povinen bez zbytečného odkladu toto oznámit ředitelce školy nebo v kanceláři školy.

Externí

V případě přijetí informace z vnějšího zdroje je povinnost osoby zprávu předat oprávněné osobě. Příjem takových zpráv je zpravidla telefonicky, písemně či e-mailem. Pokud se jedná o zprávu anonymní, provede osoba, která ji vyslechla či přečetla, bez zbytečného odkladu přenos informace vedoucímu zaměstnanci. Současně se o příjmu takové zprávy provede písemný záznam s údaji, kdy byla přijata, kdo ji podával, v kolik hodin byla přijata a tento záznam bude uchován pro další řízení. Ředitelka nebo nejvýše postavený zaměstnanec na základě vlastního uvážení informuje složky IZS a řídí se jejich pokyny.

Ředitelka přijme okamžité rozhodnutí, sdělí vzniklou situaci dalším zaměstnancům a osobám zdržujícím se v objektu a je-li nutné, nařídí evakuaci objektu. Obsahem hlášení nadřízenému orgánu je především:

Datum, hodina, místo vzniku mimořádné události, druh, charakter vzniklé mimořádné události, dosud zjištěné následky mimořádné události, počty zraněných, mrtvých či pohřešovaných dětí a zaměstnanců a potřebná již přijatá opatření.

Evakuace osob při vzniku mimořádné události

Vlastní evakuace se řídí pokyny Krizového plánu školy a Požárního evakuačního plánu, popřípadě dle jiné interní a zveřejněné informace.

Evakuované osoby se shromažďují na místě určeném v požárním evakuačním plánu (před budovou okresního soudu). Pokud by došlo k ohrožení vodou apod., budou osoby shromážděny na místě, kde se nepředpokládá dosah vody. Záchranné práce při vzniku mimořádné události. Prvotním úkolem školy je zajistit bezpečnost žáků, popřípadě osob se sníženou schopností pohybu nebo orientace. Z tohoto důvodu není ze strany zaměstnanců prováděn žádný úkon směřujících k záchranným pracím. Vše směřuje k evakuaci a zajištění bezpečnosti svěřených osob. Vlastní organizaci záchranných prací organizačně zajišťuje ředitelka školy, která spolupracuje s jednotkami IZS.

Příprava k sebeochraně a vzájemné pomoci při mimořádné události

Zaměstnanci jsou seznamováni s pokyny pro chování při mimořádných událostech. Tyto informace jsou součástí pravidelného školení o BOZP a PO. Žákům jsou informace předávány průběžně v rámci výuky.

Možné případy mimořádných událostí:

1. Vniknutí cizí osoby či osob do areálu školy

Ke vstupu do budovy je využíván pouze hlavní vchod. Neoprávněnému vniknutí do objektu školy je předcházeno kontrolou každé cizí osoby provozním zaměstnancem konajícím ráno službu ve vrátnici, pedagogickými pracovníky konajícími dohled a kamerovým systémem umístěným v kanceláři školy. Vstup do školní budovy je povolen výhradně zaměstnancům, žákům školy a jejich zákonným zástupcům.

Způsob zabezpečení školy:

- kontrola hlavního vchodu provozním zaměstnancem konajícím službu ve vrátnici v ranních hodinách,
- uplatnění dohledu nad žáky dle rozvrhu,
- uzamčené dveře dalších vstupů do školy,
- zaměstnanci školy mají zakázáno vpouštět do objektu společně s nimi jakoukoli cizí osobu. Tuto musí zastavit, zjistit důvod její návštěvy a informovat nadřízenou osobu.
- na začátku i v průběhu školního roku jsou všichni žáci opakovaně poučeni o pravidlech BOZP, včetně zákazu vpouštět do objektu společně s nimi jakoukoli cizí osobu a o způsobu, jak se zachovat – viz školní řád.
- střežení budovy elektronickým zabezpečovacím systémem mimo dobu školního vyučování.

Aktivní útočník

Aktivním útočníkem se označuje osoba, která z různých důvodů má potřebu ublížit lidem ve svém okolí. Jeho útok přichází nečekaně a je většinou velmi brutální.

Poznatky a zkušenosti získané z dosud známých útoků:

- akce je naplánovaná,
- cílem je zabít nebo zranit co nejvíce lidí v krátkém čase,
- místem útoku bývá prostor s velkou hustotou lidí,
- výběr obětí je náhodný,
- různí útočníci volí různé druhy zbraní - útok trvá cca 15min,
- útočník se obvykle nechce dostat do střetu s policií.

Reakce v případě útoku

- Uteč! Dostaň se z dosahu útočníka, je nutné myslet na ochranu zdraví a života.
- Zamkni se! (zabarikáduj, znemožni nebo zkomplikuj vstup).
- Vypni techniku v učebně (PC, dataprojektory), ticho je důležité.
- Zapni tichý režim mobilů (přístroj nevypínej).
- Varuj ostatní (mobil, rozhlas).
- Volej tísňovou linku 158, oznam, kde jsi a co se děje.
- Zkus zklidnit ostatní v místnosti.
- Nereaguj na osoby za dveřmi (možná lest).
- Vyčkej příchodu policie, dbej jejich pokynů, neplet' se do cesty.
- Braň se – v případě, že jsi učinil všechny výše popsání kroky a útočník se k tobě přesto dostal – udělej vše pro svou ochranu.

2. Teroristický čin – anonymní oznámení o uložení bomby

Pokud bude oznámení o uložení bomby sděleno formou telefonátu, je třeba zapsat znění o umístění a druhu výbušniny. Pokud bude oznámení o uložení bomby sděleno formou písemnosti či elektronickou formou, písemnost uschováme k dalšímu šetření.

Postup:

- nahlásit událost na linku IZS - 112 nebo HZS – 150 nebo Policie ČR – 158,
- pokud je bomba v prostorách školy, kde se pohybují osoby, dochází k okamžité evakuaci - evakuace bude provedena stejným způsobem jako při požáru – požární evakuační plán,
- podezřelého předmětu se nedotýkat,
- dodržovat pokyny bezpečnostních složek.

3. Teroristický čin – obdržení podezřelé zásilky Jak poznat podezřelou zásilku:

- neočekávaná zásilka od neznámého odesilatele,
- výhružný text na zásilce,
- zapáchající zásilka,
- zásilka, u které po otevření zjistíme, že obsahuje prášek nebo podezřelý předmět.

Postup:

- s podezřelou zásilkou netřepat ani nevyprazdňovat její obsah,
- opustit místnost, umýt se vodou a mýdlem a událost ohlásit na linku HZS – 150 nebo na linku policie ČR – 158,
- před zavoláním na tísňovou linku, je třeba zvážit skutečnosti, které vedou k názoru, že se jedná o podezřelou zásilku.

4. Únik nebezpečných látek při dopravní nehodě nebo technických haváriích

Každý zaměstnanec, který zpozoruje havárii s únikem nebezpečných látek, je povinen neprodleně nahlásit toto zjištění na ohlašovně, pověřenému zaměstnanci, nebo na linku HZS 150. Pokud havárii s únikem nebezpečných látek zpozoruje žák, nahlásí událost nejbližšímu zaměstnanci školy, který zajistí ohlášení na ohlašovně nebo ředitelce školy nebo na linku HZS – 150.

Hlavní zásady:

- nepřibližovat se k místu havárie,
- provést ukrytí dle pokynů,
- uzavřít a utěsnit dveře, okna a jiné otvory,
- vypnout ventilaci,
- sledovat informace v rozhlase, televizi,
- budovu školy opustit jen na pokyn.

V případě radiační havárie navíc:

- připravit si prostředky improvizované ochrany - ochrana dýchacích cest – vodou navlhčené roušky (kapesník, ručník apod.), ochrana hlavy – čepice, klobouk, šála tak, aby vlasy byly

úplně zakryty a zvolená pokrývka chránila též čelo, uši a krk, povrch těla chránit kombinézou, kalhotami, pláštěm nebo pláštěnkou, ochrana rukou – rukavicemi, igelitovým sáčkem, nebo omotat kusem látky, nohy chránit vysokými botami,

- připravit si evakuační zavazadlo,
- jodové přípravky (tablety) a prostředky individuální ochrany převzít a použít až na základě veřejné výzvy.

5. Sesuvy půdy, atmosférické poruchy, zemětřesení

Hlavní zásady:

- sledovat aktuální informace o počasí,
- zjistit rozsah havárie,
- poskytnutí 1. pomoci,
- evakuace z ohroženého místa, dodržovat pokyny záchranářů.

2. PODEZŘELÁ LÁTKA, PODEZŘENÍ NA UŽITÍ OMAMNÉ LÁTKY ŽÁKEM

Doporučené postupy:

1. Vytvořit podmínky pro předcházení výskytu případů užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně všech školních akcí i mimoškolní činnosti.
2. Zajistit bezpečnost a ochranu zdraví žáků před škodlivými účinky návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, včetně veškerých školních akcí.
3. Školním řádem školy jasně vymezit zákaz užívání návykových látek ve škole, jejich nošení do školy.
4. Poskytovat žákům a zákonným zástupcům nezbytné informace nutné k zajištění jejich ochrany před tímto jevem.
5. Poskytovat žákům věcné a pravdivé informace o návykových látkách formou, která je přiměřená jejich rozumovému a osobnostnímu vývoji.
6. Působit na žáky v oblasti primární prevence užívání návykových látek.
7. Do veškerých poučení o bezpečnosti a ochraně zdraví zakotvit informace o nebezpečnosti užívání návykových látek a zákazu jejich užívání při všech činnostech souvisejících se školními aktivitami.
8. Poskytovat žákům, kteří mají s užíváním návykových látek problémy, jakož i jejich zákonným zástupcům, informace o pomáhajících institucích a možnostech řešení situace.
9. Při řešení případů souvisejících s užíváním návykových látek nebo distribucí OPL je třeba spolupracovat s dalšími zainteresovanými institucemi – Policie ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školská poradenská zařízení apod.
10. V případech, které stanoví zákon, plnit ohlašovací povinnost směrem k orgánům činným v trestním řízení, orgánům sociálně-právní ochrany a zákonným zástupcům žáka.

A) Tabákové výrobky

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno žákům kouřit. Prostor školy je označen viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření. Takto jsou označeny vnitřní i vnější prostory.

Doporučené postupy:

Konzumace tabákových výrobků ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Pedagogický pracovník dále postupuje podle školního řádu školy: o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.
4. V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.
5. V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán-sociálně právní ochrany. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany vyžadovat pomoc.
6. Porušení zákazu kouření je hrubým porušením Školního řádu.

B) Alkohol

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat.

1. Školním řádem škola stanoví zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných.
2. Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Doporučené postupy:

Konzumace alkoholu ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu. O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák požil alkohol, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

7. V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
8. Porušení zákazu konzumace alkoholu je hrubým porušením Školního řádu. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.

Nález alkoholu ve škole

Doporučené postupy:

1. V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy alkohol, postupují takto:
 - tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury,
 - o nález ihned uvědomí vedení školy,
 - nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu,
 - zpracují stručný záznam o události.
2. V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka alkohol, postupují takto:
 - zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury,
 - o nález ihned uvědomí vedení školy,
 - o nález sepiší stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupkyně. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy,
 - nález vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte,
 - v případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

C) Omamné a psychotropní látky

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

1. Školním řádem škola stanovuje zákaz užívání OPL a jejich distribuci a přechovávání. Současně stanovuje zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školním řádem stanovuje rovněž tyto sankce za porušení zákazu: napomenutí třídního učitele, důtka třídního učitele, důtka ředitele školy a snížený stupeň v chování. Porušení zákazu bude vždy projednáváno na pedagogické radě.
2. Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů, páchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Doporučené postupy:

Konzumace OPL ve škole

1. V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
2. Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
3. Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
4. V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
5. Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
6. V případě, že žák požil OPL, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
7. V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
8. Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů.
9. Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).
10. Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.
11. V případě uživatele zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
12. Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.
13. Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.
14. Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Distribuce OPL ve škole

1. Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.
2. Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.
3. Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
4. Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany.
5. Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáním níže.

Nález OPL ve škole

A) V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

Doporučené postupy:

1. Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
2. O nález ihned uvědomí vedení školy.
3. Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nález. Obálku přelepí, opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru.
4. O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

B) V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

1. Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
2. O nález ihned uvědomí vedení školy.
3. O nález sepiší stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nález a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy nebo její zástupkyně.
4. O nález vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.
5. V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

C) V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe, postupují takto:

1. Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
2. Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.
3. Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

D) Oblast prevence užívání návykových látek

Všem osobám je v prostorách školy zakázáno užívat návykové látky, ve škole s nimi manipulovat. To neplatí pro případy, kdy osoba užívá návykové látky v rámci léčebného procesu, který jí byl stanoven zdravotnickým zařízením. Požívání omamných a psychotropních látek (dále jen „OPL“) osobami mladšími 18 let je v České republice považováno za nebezpečné chování. Každý, kdo se ho dopouští, má nárok na pomoc orgánů sociálně-právní ochrany dětí.

Doporučené postupy:

1. V případě, kdy se škola o takovém chování dozví, bude tuto skutečnost hlásit zákonnému zástupci žáka.

2. Škola je povinná oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí skutečnosti, které nasvědčují tomu, že žák požívá návykové látky.
3. Distribuce je v ČR zakázána a takové jednání je trestným činem nebo proviněním. Škola je povinná v takovém případě takový trestný čin přerušit a učinit tak v každém případě včasným oznámením věci policejnímu orgánu.
4. V případě výskytu látky, u níž je podezření, že se jedná o omamnou a psychotropní látku v prostorách školy, nebo v případě přechovávání takové látky žákem bude škola postupovat stejně jako v bodu (3).

3. ŠIKANÁ, EXTRÉMNI PROJEVY AGRESE, NÁSILÍ A KYBERŠIKANÁ

A) Šikáná a extrémní projevy agrese, násilí

Doporučené postupy:

- Vyšetření počáteční šikáný a extrémní agrese

Je třeba zjistit:

1. Kdo je oběť?
2. Kdo je agresor?
3. Kdy a kde k šikaně dochází?
4. Jakou formou?
5. Jak dlouho a jak často to trvá?
6. Proč ubližovali?
7. Rozhovor s těmi, kteří na šikanování upozornili a s oběťmi.
8. Nalezení vhodných svědků.
9. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky (nikoli však konfrontace obětí a agresorů).
10. Zajištění ochrany obětem.
11. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi.

- Informace učitelkému sboru

1. Ředitelka, zástupkyně svolá mimořádnou poradou.
2. Seznámení učitelů s okolnostmi vzniku a vyšetřování případu.
3. Návrh na výchovná opatření a na způsob práce s klimatem třídy.
4. Hlasování o výchovném opatření.
5. Vyhotovení zápisu s domluveným postupem (např. monitoring chování, zvýšený dozor, programy na zlepšování soc. vztahů ve skupině apod.)

- Individuální schůzky s rodiči aktérů případu (agresorů, obětí)

1. Jednání s rodiči obětí a agresorů odděleně.
2. Přítomen je TU, ŠMP, VP, ředitelka nebo zástupkyně, případně další osoby.
3. Rodiče jsou seznámeni s případem a opatřením, která škola přijme.
4. Obě strany podepíší zápis z jednání.
5. Dohoda s rodiči o vzájemném informování (např. zprávy z vyšetření, apod.).

- Třídnická hodina pro žáky

1. Žáci jsou informováni o rizicích agresivního chování a o výchovných opatřeních školy.
2. TU ostatních tříd využijí diskusi, informují o možnostech pomoci pro oběti a svědky šikany.

• **Mimořádná třídní schůzka**

1. Rodiče jsou informováni o situaci, průběhu vyšetřování a opatřeních pro zamezení dalších potíží.
2. Učitel má vždy na mysli ochranu oběti (nesdělujte informace, které by ji mohly dále poškodit), přítomné seznámí s příznaky šikany a kontakty na odborné instituce.
3. Schůzce může být přítomen odborník.
4. Schůzky mohou proběhnout ve třídě, kde šikana vznikla, nebo také ve třídách, kde mohou nastat podobné potíže.

• **Oznámení**

1. Ředitel, zástupce informuje PPP v Přerově, případně Policii ČR.

Šikana učitele, zaměstnance školy žákem

Přímý ohrožující útok - slovní či fyzický

1. Dát „stopku“ – vyjádřit nesouhlas – „to se mi nelíbí, vadí mi, že...“

Zastavit výuku, např. se slovy „Nyní přestávám učit, protože v těchto podmínkách učit nelze, vykonávám pouze dozor.“

V případě velmi vyhoceného konfliktu a ohrožení vlastní osoby si zajistit bezpečí – přivolat pomoc nebo odejít ze třídy.

2. Zajistit bezpečí pro ostatní žáky, jsou-li ohroženi
3. Pověřit někoho ze žáků, aby došel pro vedení školy, zajistit dozor nad žáky, aby se mezi sebou nedomlouvali
4. Jde-li o žáka/žákyni, u nichž lze útočné chování předpokládat, dopředu se domluvit s kolegy, na koho je možné se obrátit v případě krize – odvést je ze třídy a izolovat žáka/žákyni pod dohledem
5. Zahájit vyšetřování situace, získat informace a svědectví – individuální cestou: rozhovory s jednotlivci či písemně – popiš, co se dělo ve třídě
6. Vyhodnotit informace. Posoudit, zda se jedná o šikanu, zda v chování útočnicka najdeme znaky: záměrnost – cílí na konkrétního učitele, samoúčelnost útoku – cílem je jen ublížit, nepřijemnost útoku, nepoměr sil, pocit bezmocnosti oběti. Dlouhodobost a opakovanost mohou, ale nemusí být.
Dále pak postupovat podle toho, co bylo zjištěno, v souladu s metodickým pokynem MŠMT, č. j. 21149/2016 a dle školního řádu.

Nepřímé útoky, problémy dlouhodobějšího charakteru - třída, skupina nebo jednotlivec „bojuje s učitelem“.

1. Zlaté pravidlo: „nebuď na to sám“

Mluvte o svém problému s někým, komu důvěřujete. Může to být kolega, třídní učitel dané třídy, výchovný poradce, školní metodik prevence nebo vedení školy. Nebojte se požádat někoho o návštěvu ve třídě – pozorování, co se ve třídě děje.

Učitel se může obrátit s žádostí o konzultaci na oblastního metodika prevence v ped. psych. poradně.

2. Další scénář prošetření a řešení situace je obdobný jako v případě podezření na šikanu mezi žáky - zjistit informace a vyhodnotit je:

- rozhovor s agresory, rodiči,
- opatření adekvátní dané situaci,
- další kroky vedoucí k nápravě situace - práce s agresorem, se třídou, podpora učitele.

B) Kyberšikana

Charakteristika kyberšikanování: Zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně ohrožit, ublížit mu. Podobně jako u šikany tváří v tvář se jedná o úmyslné chování, kdy je oběť napadána útočníkem nebo útočníky. Povaha a provedení útoků pak určuje její závažnost.

Předpona kyber - značí prostředí, ve kterém se šikana odehrává, tedy kybernetický svět počítačů, internetu a mobilních telefonů. Kyberšikana může samozřejmě probíhat i přes jiné technické komunikační prostředky, např. pagery, v české realitě jsou však v drtivé většině využívány právě výše zmíněné mobilní telefony a internet. Zvláštnosti kyberšikany oproti tradiční nepřímé (psychické) šikaně:

Anonymita

- Oběť o napadení leckdy ani nemusí dlouhou dobu vědět
- Oběť není vždy schopná identifikovat či vystopovat agresora
- Vnímání dopadu jednání (útočník nevidí přímou reakci oběti na útok)
- Odosobněnost útoku

Čas

- útoky se prostřednictvím internetu šíří mnohem rychleji než v realitě,
- probíhají bez přestávek - oběť je šikanována 24 hodin denně, 7 dní v týdnu,
- útok je možné provést kdykoli (0:00, při hodině matematiky, apod.),
- příprava a realizace útoku není časově limitována.

Místo

- agresor může provést útok odkudkoli (škola, kavárna, doma,...), není nutná přítomnost agresora a oběti na stejném místě. Proměna profilu agresora i oběti. Pro útok není nutná fyzická, psychická či sociální zdatnost (oběť „klasické šikany“ může být kyberagresorem),
- podmínkou provedení útoku je „kyber–gramotnost“ a její úroveň,
- kyber - prostor je dostupný komukoli,
- děti a mladí lidé za těmito projevy šikanu vůbec nemusí vidět. A protože nepoznají, že se jedná o šikanu, neví, jak se s ní vypořádat,
- obtížnost zajištění rychlé ochrany oběti (odstranění profilu, SMS, ICQ...),
- často chybí svědci,
- obtížně stopovatelný útočník,
- nejednoznačný přístup k legislativě.

Co kyberšikana není:

Za kyberšikanu nemůžeme označit veškeré zavrženíhodné chování v prostředí moderních technologií. Zmíňme několik příbuzných fenoménů, které jsou sice také nebezpečné, ale nejsou kyberšikanou.

Kyberstalking

pronásledování prostřednictvím moderních technologií. Zahrnuje opakované a intenzivní telefonování, psaní SMS, emailů, vzkazů na sociálních sítích apod. Na toto jednání pamatuje trestní zákoník (zákon 40/2009 Sb.) v § 354, odst. 1, písmeno c: Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že jej vytrvale prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

Kybergrooming

nebezpečné chování dospělých osob, které se prostřednictvím manipulativních technik a navázáním „přátelství“ v internetovém prostoru snaží dostat své oběti na schůzku v reálném světě. Cílem jejich počinání bývá sexuální zneužití, točení a focení pornografie, nucení k prostituci.

Happy Slapping

volně přeloženo jako „veselé fackování“. Jde o oběti nevyprovokovaný útok, kdy útočník využije momentu překvapení náhodně vybrané osoby (v parku, na ulici, v metru...), kterou následně zbije. Komplic vše natáčí na mobilní telefon a video se rvačkou je poté umístěno na internet, např. na YouTube.

Sexting

distribuce fotografií a videomateriálů intimního charakteru bez souhlasu zobrazené osoby. Buď tyto materiály pořizují oběti samy, s úmyslem zaujmout nebo vyhovět svému partnerovi, nebo jsou pořizovány bez jejich vědomí. Útočník tyto materiály pak buď rozesílá všem svým známým pro „pobavení“, nebo se stanou prostředkem vydírání oběti.

Typy kyberšikany

1. Přímá kyberšikana: útočník - oběť
2. Kyberšikana v zastoupení: útočník třetí osoba - oběť

Nejčastější motivy kyberagresora

Snaží se ovládat druhé prostřednictvím strachu, touží po moci. Obvykle potřebují pro svou činnost publikum.

- Znuděný, hledá zábavu, narcistický... Kyberšikana je obvykle páchána ve skupině, nebo je ve skupině alespoň plánována.
- Bere právo do svých rukou (zlonapravující, uděluje lekci,...). Pracují většinou sami, ale mohou své aktivity a motivy sdílet se svými nejbližšími přáteli.
- Má tendenci odpovídat ve vzteku nebo frustraci – pomsta, kompenzace. (někdy může být obětí klasické šikany).
- Má sklon vystupovat na internetu jako někdo jiný. Zneužívat ICT technologie, bez vědomí závažnosti tohoto jednání. Motivem jsou dva hlavní důvody:

- a) Můžu b) Je to legrace.

Doporučené postupy:

Kyberšikana se děje na půdě školy během vyučování

1. Vyrozměť vedení školy, školního metodika prevence a ostatní členy ŠPP, kteří si rozdělí role v řešení kyberšikany.
2. Zajistit ochranu oběti - oběti doporučit, aby:
 - neodpovídala - nekomunikovala s útočníkem, nesnažila se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovala, nemstila se. Cílem útočníka je vyvolat v oběti reakci, ať už je jakákoli.
 - blokovala útočníka – zamezila útočníkovi přístup k účtu nebo telefonnímu číslu a je-li to v dané situaci možné, i k nástroji či službě, pomocí které své útoky realizuje (kontaktovat poskytovatele služby).
 - Ukládala důkazy (screenshoty) – svěřila se blízké osobě, pro uchování důkazů oslovila někoho, kdo má vyšší IT gramotnost, kontaktovala školu a specializované instituce (PPP, policii, SVP, intervenční služby specializující se na řešení kyberšikany, psychology apod.), ukládala SMS zprávy, e-mailové zprávy, zprávy z chatu, www stránky,...).
 - Mluvila o tom, co se jí děje.
3. Zajistit dostupné důkazy s podporou IT kolegy
4. Důkladně vyšetřit a žádat odbornou pomoc - vyšetřit všechny souvislosti se zjištěným incidentem. Zajistit si podporu a pomoc externího pracovníka (IT expert, PPP, policie,...).
5. Kontaktovat a spolupracovat s MySpace, Facebookem, nebo jakýmkoli jiným webovým prostředím, kde ke kyberšikaně došlo.
6. Opatření - zvolit takové opatření a řešení, které je odpovídající závažnosti prohřešku a důsledkům, které agresor způsobil.
7. Informovat a poučit rodiče - informovat rodiče oběti i rodiče kyberagresora. Postup a zásady sdělování informací jsou stejné jako u „klasické šikany“ (např. NE konfrontace oběti a agresora). Poučit rodiče o tom, koho mohou (je vhodné) kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.). Některé případy kyberšikany nespádají do kompetence školy. Žádat konečný verdikt a informace - při zapojení a následně celém prošetření případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (PČR...) a dalších subjektů (rodiče)
8. Postihy - postupovat v souladu se školním řádem.
9. Informovat zasažené žáky o výsledcích šetření ve škole a udělených trestech. Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení. V případě, že se rodiče odmítají spolupracovat se školou a odmítají se zúčastňovat výchovných komisí, je škola opět oprávněna vyrozměť OSPOD.

Kyberšikana se neděje na půdě školy

Škola nemůže udělovat kázeňské tresty, popř. snížené známky z chování za činnost, která se nestala během vyučování. To ovšem neznamená, že by škola neměla kyberšikanu řešit alespoň v následujících základních bodech:

Doporučit rodičům oběti, aby se v případě kyberšikany svého dítěte obrátili na Policii ČR, popř. podali žalobu k soudu.

Informovat (se souhlasem zákonného zástupce žáka nezletilého) zasažené žáky o postupu při řešení kyberšikany. Sdělit jim, že škola trestat v tomto případě nemůže, a proto byl případ předán policii/soudu.

Kyberšikana se netýká žáka naší školy

Nahlásil mi to můj žák: Pokud k vám mají žáci důvěru, mohou se vám svěřovat i s problémy např. svých kamarádů z jiných škol. Měli byste žáka vyslechnout a dát mu praktické rady, kam se jeho kamarád může obrátit pro pomoc, jak má zajistit důkazy apod. Zeptejte se po pár dnech svého žáka, který vám věc nahlásil, jak vše pokračuje. Leckdy může znamenat „kamarádovi se stalo“ naopak „mně se děje, ale ještě nemám odvalu o tom mluvit“. Zaslchl(a) jsem to z důvěryhodných zdrojů: Zde záleží na vašem přístupu, zda se v případě chcete osobně angažovat, např. radou. Není to věcí školy.

4. KRÁDEŽE A VANDALISMUS

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí škol setkat.

Doporučené postupy:

Jak postupovat preventivně proti krádežím

Krádeže jsou protiprávním jednáním. Jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil. Nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové, může dojít k jejich ztrátě nebo odcizení. Škola žákům doporučuje cenné věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním nechávat doma, případně je mohou odkládat na místa k tomu určená. Pokud takové místo žáci nemají stanoveny, platí pro ně zákaz odkládání těchto věcí. I v případě, že bude žákům doporučeno nenosit do školy věci nesouvisející s vyučováním, nelze se odpovědnosti za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech jednostranně zprostit a za klenoty, peníze a jiné cennosti se odpovídá do výše stanovené občanským zákoníkem; pokud budou věci převzaty do úschovy, hradí se škoda bez omezení. Pedagogové vedou žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

O události pořídít záznam na základě výpovědi poškozeného. Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost. V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu

Každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti. V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky

opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Jak postupovat při vzniku škody

Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka. V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody. V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého žáka a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

5. ZÁŠKOLÁCTVÍ

Žáci jsou povinni řádně docházet do školy a řádně se vzdělávat (§ 22 zákona č. 561/2004 Sb., Školský zákon). Rodiče jsou na začátku každého školního roku informováni o způsobu uvolňování a omlouvání žáků.

U prokázaného záškoláctví je nutné žáka bezprostředně postihnout a ihned prokazatelným způsobem vyzoomět zákonného zástupce žáka. V rámci prevence a ochrany před sociálně patologickými jevy škola též postupuje dle platných předpisů a směrnic a učiní další nezbytná opatření včetně zaslání hlášení příslušným úřadům.

Za záškoláctví je považována neomluvená absence žáka. Jedná se o přestupek, kterým žák úmyslně zanedbává školní docházku. Je chápáno jako porušení školního řádu, současně jde o porušení školského zákona. Záškoláctví je nejvýraznější formou odporu dítěte ke škole. Školní docházku eviduje třídní učitel a v případě podezření na záškoláctví se obrací na zákonného zástupce nezletilého žáka, nebo může požádat o spolupráci věcně příslušný správní orgán.

Rozlišujeme několik kategorií záškoláctví:

- pravé záškoláctví – žák školu nenavštěvuje, ale rodiče si myslí, že do školy chodí
- záškoláctví s vědomím rodičů
- záškoláctví s klamáním rodičů – děti dokáží přesvědčit své rodiče o zdravotních či jiných potížích, rodiče absenci omlouvají
- útěky ze školy – v některých případech žák opouští školu během vyučování, v jiných pouze třídu na několik hodin a pohybuje se po budově školy
- odmítání školy – výskyt školní fobie či deprese u žáků

Záškoláctví bývá často nepřiměřenou formou řešení konfliktních situací v rodině, ve škole či ve výchovných institucích, přičemž k němu mají sklon zejména žáci, kteří se subjektivně cítí neúspěšní, nezařazení ve skupině nebo prožívají úzkost a strach v prostředí, ve kterém se pohybují. U každého podezření o výskytu daného jevu musí být vždy informována ředitelka školy. V případě závažných forem záškoláctví třídní učitel dále spolupracuje s výchovným poradcem, metodikem prevence, pedagogicko-psychologickým poradenstvím, oddělením sociálně právní ochrany dětí, Policií České republiky.

Základní pravidla primární prevence

Prostřednictvím školního vzdělávacího programu je třeba posilovat u žáků kladný vztah ke škole, vzdělání, svým spolužákům a učitelům, nabízet pozitivní vzory chování a posilovat

zdravé klima školy, nabízet mimoškolní zájmové činnosti. Žáky a rodiče je třeba důsledně seznámit se školním řádem. O neomluvené i zvýšené omluvené nepřítomnosti žáků informuje třídní učitel výchovného poradce. Neomluvenou nepřítomnost do součtu 10 vyučovacích hodin řeší se zákonným zástupce žáka třídní učitel formou pohovoru. O pohovoru provede zápis, do něhož uvede způsob nápravy dohodnutý se zákonným zástupcem. Zákonný zástupce zápis podepíše a obdrží kopii. Pokud má žák více než 10 neomluvených hodin, svolává ředitel školy školní výchovnou komisi. O průběhu a závěrech jednání se provede zápis, který zúčastnění podepíší. Neúčast nebo odmítnutí podpisu zákonnými zástupci se v zápise zaznamenávají. V případě, že neomluvená nepřítomnost žáka přesáhne 25 hodin, zasílá škola oznámení o zanedbání školní docházky s náležitou dokumentací (např. kopií zápisu z pohovoru s rodiči) orgánu sociálně právní ochrany dětí nebo pověřenému obecnímu úřadu. V případě opakovaného záškoláctví v průběhu školního roku nebo je-li neomluvená absence žáka příliš vysoká, následuje hlášení o zanedbání školní docházky Policii ČR.

Doporučené postupy:

- Žák je povinen účastnit se vzdělávání podle rozvrhu vyučování. Nepřítomnost ve škole může být omluvena jen pro nemoc nebo z vážných rodinných důvodů. Důvod nepřítomnosti žáka ve škole je zákonný zástupce povinen oznámit třídnímu učiteli nejpozději do tří dnů od začátku nepřítomnosti žáka.
- Uvolnění z jedné vyučovací hodiny v odůvodněných případech poskytuje příslušný vyučující.
- Zákonný zástupce zapisuje žádost o toto uvolnění výhradně do omluvného listu.
- V jednotlivých odůvodněných případech může škola požadovat lékařské potvrzení nebo jiný doklad o příčině žákovy nepřítomnosti ve škole.
- Neomluvená absence včetně svévolného opuštění školního areálu v době vyučování je kvalifikováno jako porušení Školního řádu.
- Žák navštěvuje lékaře v době vyučování jen v nejnnutnějším případě.

6. EXTREMISMUS, RASISMUS, XENOFOBIE, ANTISEMITISMUS

Extremismus – porušování či zneuznávání základních etických, právních a jiných společenských standardů, zejména ve spojení s verbální nebo fyzickou agresivitou, násilím nebo hrozbou násilí. Je motivován zejména rasovou, národnostní, náboženskou či sociální nenávisť.

- Rasismus dělí společenské skupiny podle rasového klíče.
- Xenofobní chování je takové, které na základě subjektivně stanovených prvků cizosti (jinakosti) vyvolává obavy ze subjektů, které jsou jako cizí pojímány a v krajních případech může vést k jejich poškozování.
- Antisemitské jednání poškozují objekt židovského charakteru.

Mezi rizikové chování žáků patří:

- verbální a fyzické napadání spolužáků, zaměstnanců kvůli jejich politickému či náboženskému přesvědčení anebo rasovému, národnostnímu, etnickému či třídnímu původu,
- agitace ve prospěch extremistických hnutí na půdě školy a snaha o získání nových stoupenců mezi vrstevníky,
- zanedbávání školních povinností kvůli volnočasovým extremistickým aktivitám mimo školu.

Výskyt rasismu a extremismu ve škole je podmíněn i tradicemi, specifiky a problémy určitého regionu a podmínkami na konkrétní škole. Příklon k extremismu ovlivňují osobnostní dispozice, které jsou dotvářeny rodinným, školským a volnočasovým prostředím. Silný je především vliv blízkých vrstevníků a rodiny.

Základní pravidla primární prevence

Žákům je třeba zprostředkovávat demokratické hodnoty a principy lidských práv a tolerance. Také s nimi hovoříme o extremismu a o negativě spojených s minulostí a současností extremismu, rasismu, xenofobie a antisemitismu a možnostech sankcí za projevy extremismu a souvisejících jevů.

Doporučené postupy:

1. Je třeba zjistit hloubku extremistického přesvědčení u jednotlivců, případně vazby na extremistickou skupinu mimo školu. Zároveň je třeba zjistit rozšíření uvedených postojů v kolektivu, třídě, škole.
2. Je třeba okamžitě a razantně vystoupit proti projevům intolerance mezi žáky.
3. V případě zjištění hlouběji zakotvených postojů (opakované verbální či vizuální projevy s možným extremistickým podtextem, účast žáka v extremistické partě, užití násilí s extremistickým podtextem) informujeme rodiče a nabídneme jim spolupráci.
4. V případě závažných projevů (především násilných) informujeme Policii České republiky (podezření na promyšlenou a extremisticky, rasisticky, xenofobně nebo antisemitsky motivovanou činnost a na takto motivované vážnější formy násilí).
5. Ve výuce se zaměříme na výuku této problematiky, pozveme experty k diskuzi se žáky.

7. SEBEPOŠKOZOVÁNÍ, PORUCHY PŘÍJMU POTRAVY

Jedná se o komplexní autoagresivní chování, které lze nejlépe chápat jako nezralou odpověď na akutní anebo chronický stres, nezvladatelné emoce či myšlenkové pochody. Za patologické sebepoškozování se obecně nepovažuje poranění, které je v dané kultuře tolerované (např. piercing a tetování), či začlenění do skupiny vrstevníků nebo demonstrace vlastní hodnoty mezi nimi (snaha být „cool“ a „in“). Mezi způsoby sebepoškozování patří: řezání, pálení kůže, škrábání, píchání jehlou, rozrušování hojících se ran, kousání, údery, nárazy, tahání vlasů a kůže... Nejčastějším místem poškození však bývají ruce, zápěstí a stehna. Z psychologického hlediska lidé, kteří se poškozují, často:

- mají sklon k podrážděnosti,
- trpí chronickou úzkostí,
- sami sebe nemají rádi, sami sebe znehodnocují,
- mívají intenzivní agresivní pocity, které výrazně odsuzují a často potlačují nebo obracejí proti sobě,
- mívají sklon jednat v souladu se svou momentální náladou,
- bývají depresivní a mívají sebevražedné a sebedestruktivní sklony,
- cítí se slabí, bezmocní.

Motivem sebepoškozování bývá nejčastěji:

snaha zmírnit vnitřní napětí, snaha uniknout z nesnesitelné situace nebo neúnosného duševního stavu, snaha odstranit pocity viny, studu, dosažení pocitu očištění, odpoutání pozornosti od jiných problémů

- znovuprožití traumatu ve snaze o jeho zpracování

- dosažení poranění, která jsou viditelná a léčitelná na rozdíl od těch neviditelných duševních

Mezi poruchy příjmu potravy řadíme především mentální anorexii a bulimii. Ty představují ve svých projevech mezní polohy jídelního chování od život ohrožujícího omezování příjmu potravy až po přejídání spojené se zvracením nebo jinou nevhodnou kompenzací energetického příjmu. Pro obě poruchy je příznačný nadměrný strach z tloušťky, nespokojenost s tělem a nadměrná snaha o dosažení štíhlosti a její udržení.

Základní principy primární prevence

Pokud pedagog zjistí příznaky sebepoškozování, situaci konzultuje s výchovným poradcem či metodikem prevence. V případě nutnosti je dále navázána spolupráce s rodiči žáka, pediatrem či psychopediatrem, eventuálně je osloven orgán sociálně právní ochrany dítěte. Pedagogický pracovník není terapeut!

Doporučené postupy:

1. V případě přímého rizika závažného ublížení či ohrožení života škola kontaktuje psychiatrické oddělení či kliniku spádové nemocnice i nedobrovolně – cílem je zabránit vážnému poškození zdraví žáka!

2. Pokud žák není aktuálně ohrožen závažným sebezraněním, jsou osloveni zákonní zástupci žáka a jsou jim předány kontakty na dostupné psychiatrické či psychologické ambulance či krizová centra, která mohou dále pomoci situaci řešit.

Je třeba snažit se navázat systematickou dlouhodobou spoluprací mezi rodinou a školou.

3. V případě poruch příjmu potravy je vhodné vyrozumět nejen rodiče, ale také pediatra, a to vždy, když dítě výrazněji zhubne, opakovaně bylo přistiženo, že zvrací (stačí informace od vrstevníků). Rodiče je vhodné informovat, i když žák nechodí do školní jídelny.

4. Dítě a rodinu je třeba motivovat k návštěvě specialisty (psychiatrické a psychologické ambulance, krizová centra, linky důvěry).

5. Jsou stanoveny jasné hranice a pravidla chování žáka na půdě školy.

8. NETOLISMUS

Jedná se o závislost na tzv. virtuálních drogách. Mezi ně patří zejména:

- počítačové hry
- sociální sítě
- internetové služby (např. různé formy chatu)
- mobilní telefony
- televize aj.

Rizika spojená s netolismem je možné rozdělit na:

- 1) Tělesná rizika

Časté bolesti pohybového aparátu – bolest šíje, ramen, bederní páteře, drobných kloubů, zápěstí atd. Se sedavým způsobem života mohou být spojeny další problémy, např. obezita, cukrovka

a srdeční onemocnění. Popisovány jsou také případy epilepsie, větší tendence riskovat, která zvyšuje riziko úrazů. Časté jsou bolesti očí, dále pak pálení a slzení očí, výskyt tiků, skvrny před očima a potíže při zaostřování při přenášení pohledu z blízkého na vzdálený cíl či naopak.

2) Psychologická a sociální rizika

Nadužívání počítače významně zasahuje do organizace času a projevuje se například nepravidelností v jídle nebo nedostatkem spánku. Zhoršují se mezilidské vztahy v rodině, riziko závislostního chování. Zatěžování nervového systému vede k poruchám paměti a komunikačních schopností. Předpokládá se také větší sklon k agresivitě, rvačkám, šikanování, nepřátelskému nebo podezřívavému ladění. Problematickým se také může stát odtržení od reality. Pro netolismus je charakteristický pozvolný, plíživý a neuvědomělý vznik, neostrá hranice mezi vyžíváním, používáním, problémovým užíváním a závislostí. Charakteristický je růst jednoho programu (způsobu chování) na úkor druhých do té míry, že je schopen vyřadit životně důležité programy. Pro pochopení podstaty netolismu je třeba uvědomit si, jaké potřeby dítěte či dospělého hraní on-line her vlastně uspokojuje.

K příznakům netolismu patří:

- méně vykonané práce
- pocit prázdnoty, když není člověk u počítače
- ztráta kontroly nad časem stráveným u počítače
- brzké vstávání k počítači nebo ponocování u počítače
- rostoucí nervozita a neklid, když člověk delší dobu nemůže hrát
- přemýšlení o počítači, když ho člověk zrovna nepoužívá
- krádeže peněz na nákup her
- stále více a více času potřebného k uspokojení ze hry
- zkrývání, zatajování informací o své závislosti
- hraní kvůli úniku od osobních problémů
- narušené vztahy s rodinou
- zanedbávání učení
- opouštění dřívějších zájmů a přátel
- zhoršující se školní výsledky

Zásadní pro možnost poskytnutí pomoci je vytvoření důvěryhodného vztahu mezi školou a rodiči /zákonnými zástupci žáka. Je možné spolupracovat také s pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, odbornými zdravotnickými zařízeními či nestátními organizacemi orientovanými na danou problematiku.

Doporučené postupy:

Základem prevence je kvalifikované pozorování pedagoga, které může poukázat na více typů rizikového chování.

Určitými znaky může být např.:

- narušení vztahů,
- zhoršení prospěchu (žákovi nezbývá čas na učení),
- únava (hraje dlouho do noci),
- ztráta kamarádů (vymění je za virtuální),

- nervozita,
- náhlé změny v chování,
- zvýšení agresivity (spojené především s nemožností být on-line).

Učitel by měl dokázat vzbudit důvěru a nabídnout adekvátní pomoc. Tou může být především zprostředkování kontaktů na odborná zařízení a podpora žáka při řešení obtížných situací (pedagogicko-psychologické poradny, středisko výchovné péče, nestátní organizace zabývající se prevencí netolismu). Legislativní rámec vztahující se konkrétně k netolismu neexistuje.

9. PŘÍSLUŠNOST ŽÁKŮ K SUBKULTURÁM

Subkultury jsou přirozenou součástí života dospívajících, inklinace k nim se začíná výrazně projevat od cca 13. roku života. Umožňuje dospívajícímu především odpoutat se od pasivního následování hodnot rodičů a autorit, vytváří předpoklad pro budoucí tvorbu vlastní identity a představuje první krok v rámci nacházení vlastní svébytnosti. Navíc pocit blízkosti s ostatními dává jedinci jistotu, že nebude sám. Negativním dopadem může být osvojení si některých forem rizikového chování, nejčastěji různé formy závislostního jednání (konzumace nejružnějších drog či ulpívání na jednom typu činnosti).

Rozlišujeme 2 různé formy příslušnosti k subkulturám:

- 1) zástupné ztotožnění – zpravidla dočasná příslušnost k dané skupině, naivní ztotožnění se s hodnotami,
- 2) pravé ztotožnění – relativně stálá příslušnost, častá je aktivní angažovanost v realizaci společných akcí apod.

Nejčastěji se objevující subkultury

A) Anarchismus

Odmítá jakoukoliv formu státního zřízení či omezování života jednotlivce. Klíčovým pojmem zde je osobní svoboda. V České republice jsou v současnosti anarchistické směry sdruženy pod hlavičkou Československé anarchistické organizace. Jejich aktivita je zaměřena na pořádání demonstrací, pravidelně vydávají časopis A-kontra, který se věnuje šíření anarchismu a reflexi aktuálního dění ve společnosti.

Rizika: chování členů této subkultury může být namířeno proti autoritám, pravděpodobně bude patrný odpor vůči nařízením, pravidlům, školní disciplíně apod. Jednotlivci se mohou stavět na odpor vůči represivním postupům a budou velmi citliví na jakoukoliv formu byt' jen domnělé nespravedlnosti ze strany autorit. Budou mít však pravděpodobně zájem se vzdělávat a budou ochotni k diskusi na společenská témata.

B) Emo

Subkultura vycházející z punku, vyznačující se výraznou vnější image, doprovázená deklarovanou i skutečně prožívanou emocionální citlivostí, bohatými vnitřními prožitky, přemýšlivostí a inklinací k různým formám umění. Součástí vnější image jsou výrazné účesy (černé, rovné vlasy, česané na „patku“), upnuté džíny a triko se spíše strohými nápisy, boty značky Converse, výrazné pásky a další doplňky. Členové subkultury se scházejí především na sociálních sítích a na koncertech spřízněných kapel. V minulosti bylo emo často spojováno s údajně častým sebepoškozováním, jako hudební a životní styl však toto chování přímo nepodporuje.

Rizika: možná apatie vůči školním povinnostem, výrazná až provokující image, u labilních jedinců známky sebepoškození.

C) Gothic / Witch

Hudební a módní kultura vycházející z post-punku a metalu. Je spojena s velmi výrazným zevnějškem, zejména pak výrazným líčením, využíváním výhradně černé barvy, stříbrných cvočků, ostnů a jiných kovových prvků včetně piercingu. Často je toto projevem vysoké citlivosti, přemýšlivosti a možné introverze daného jedince. Sama subkultura jakoukoliv formu projevovaného násilí nepodporuje. Běžní členové však zpravidla jeví spíše zájem o kulturu a umění, často čtou beletrii či básně (spíše vážně až tragicky laděné), zajímají se o temné stránky existence člověka (např. smrt, násilí nebo deprese), spíše však z „teoretického hlediska“. Rizika: horší navazování běžných sociálních kontaktů, časté předsudky okolí.

D) Hip-hop

Jedná se především o hudbu a s ní spojený životní styl. Hodnotově je subkultura orientovaná proti jakýmkoliv formám rasismu, materialismu, sexismu a dalším formám diskriminace nebo domnělé redukce života a vztahů na zisk a bohatství. Hudba je specifická svou monotónní rytmikou. Text zpravidla nese poselství, sdělení a neslouží jen k prosté konzumaci. Členové subkultury nejeví zájem o „kariéru“ v běžném slova smyslu, odmítají usilovat o materiální blahobyt, orientují se na vztahy. Součástí hip-hopové kultury je také graffiti – umělecká forma vyjádření stojící mimo hlavní proud umění. Často se také s touto subkulturou pojí konzumace převážně tzv. „měkkých“ drog, především pak marihuany.

Rizika:

tvorba graffiti (přestupek), konzumace marihuany, dlouhodobá rezignace na školní povinnosti.

E) Punk

Hnutí, hudební a životní styl formovaný jako protest vůči vládnímu establishmentu a kulturnímu mainstreamu. Zosobňuje protest vůči jakékoliv formě státní autority a vůči většinově sdílené hodnotě peněz a majetku. Součástí vnějších znaků hnutí punk jsou velmi výrazné účesy (tzv. „číra“), vysoké pevné boty, kožená nebo džínová bunda s cvočky a nášivkami.

Členové hnutí často obsazují neobydlené budovy a na těchto místech zakládají lokální kulturní centra, tzv. squaty. Hnutí je politicky výrazně levicové, v některých svých podobách splývá s idejemi anarchismu, často se vymezuje vůči nejruznějším formám diskriminace a podporuje emancipaci žen.

Rizika:

možná dlouhodobá rezignace na „běžné“ hodnoty, riziko záškoláctví, sníženého prospěchu, obtíže s autoritami – zejména nekázeň, drzost, nadměrná konzumace alkoholu, okrajově také marihuany, přestupky vůči veřejnému pořádku, zejména na politických akcích.

F) Ska / reggae

Vychází s hudebního stylu původem z Jamajky vyznačujícím se rychlou rytmikou a pozitivní atmosférou písní. Subkultura je politicky orientována levicově, vystupuje proti fašismu, nacismu a jiným formám militarismu a diskriminace, přesto však neužívá politický aktivismus jako formu sebeprezentace. Subkultura je vnitřně velmi soudržná a kulturně činná. Z hlediska

image je využívána především černá a bílá barva. Časté je elegantní oblečení jako saka, kravaty, košile, často lze zaznamenat černobílý kostkovaný vzor.

Rizika:

konzumace především tzv. „měkkých“ drog, zejména marihuany, občas se vyskytují také syntetické drogy.

G) RPG komunity / síťové PC hry

Role-playing games jsou epické, dlouhodobé skupinové hry, odehrávající se ve fiktivním („fantasy“) světě. Specifikum těchto her je to, že se účastník věnuje rozvoji vlastní herní postavy, která je součástí světa, jenž má vlastní vývoj, důležité milníky a události, a zároveň je také (ve skutečném světě) součástí komunity spoluhráčů. RPG lze provozovat jako stolní hry, počítačové hry přes internet či lokální síť nebo v přírodě, kde jsou realizovány např. velké bitvy či různá shromáždění včetně kostýmů a nejrůznějších rekvizit. Společenství tedy může být virtuální i skutečné. Pro některé členy se skutečný svět pak může jevit jako nezajímavý nebo nepřátelský. Naprostá většina účastníků dokáže v praxi realizovat své životní cíle (v těchto případech má život ve fiktivním světě podobnou funkci afekt jako např. sledování televizních seriálů většinovou populací.

Rizika:

možné „vzdálení se“ od reality a postupná ztráta zájmu o školní a jiné povinnosti, snížené množství prožitků nejrůznější povahy z reálného světa, možná tvorba závislosti při zvýšené frekvenci hraní.

H) Skinheads

Skinheads je možné rozdělit na 2 skupiny:

- původní „oi-skinheads“, kteří zastávají levicové názory a ostře se staví proti rasismu a nacionalismu (hudebně se orientují na ska, ska-punk),
- skupinu skinheads, kteří jsou orientováni pravicově, veřejně vystupují proti přistěhovalcům, homosexuálům, narkomanům a dalším menšinám vymykajícím se jejich představě zdravé součásti národa.

Extrémně pravicové skupiny jsou zpravidla velmi dobře organizovány, vyznávají hierarchické řízení a realizují bohatou mezinárodní spolupráci. Mezi jejich ideologické cíle patří boj proti imigrantům, homosexuálům a jiným minoritám, včetně použití provokativních akcí. Členové této subkultury nosí pevné vysoké boty, koženou nebo džínovou bundu (např. tzv. „křovák“ či „bomber“), časté jsou nášivky, které dávají najevo příslušnost daného jedince k nějaké podskupině či ideologii. Tyto skupiny jsou výrazně orientovány na sdílené hodnoty a principy, vystupují proti multikulturalismu a přistěhovalectví, jsou také velmi uzavřené a vůči sociální majoritě nedůvěřiví.

Rizika:

vyšší riziko agresivního chování, možné podílení se na protizákonných aktivitách ve smyslu činností ukotvených v trestním zákoníku v paragrafu „Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka“, zločinu z nenávisti, popírání genocidy aj. Příslušnost k subkulturám není upravena žádným legislativním předpisem. S některými extremistickými skupinami se pojí specifické chování upravené trestním zákoníkem, konkrétně:

§ 196 trestního zákoníku Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci,

§ 198 trestního zákoníku Hanobení národa, etnické skupiny, rasy a přesvědčení,

§ 198a trestního zákoníku Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod,

§ 236 trestního zákoníku Omezování svobody vyznání,

§ 260 trestního zákoníku Podpora a propagace hnutí směřujících k potlačení práv a svobod člověka.

Základní principy primární prevence

Preventivní působení v oblasti subkultur je minimálně sporné. Můžeme mluvit o prevenci některých rizikových projevů chování, které jsou s určitými subkulturami úzce a někdy typicky spjaty.

a) nspecifická primární prevence - zaměřit se na vytváření bezpečného prostředí, podpora otevřenosti k názorům druhých, podpora koheze třídních kolektivů, nastavování organizačních a vztahových pravidel uvnitř skupiny.

b) specifická prevence - zaměřovat se na jednotlivé rizikové faktory, seznámení se se skutečnou historií a vývojem jednotlivých subkultur a informace o jevech, které mohou být pro jedince a jeho okolí rizikové.

Doporučené postupy:

- Samotná příslušnost k subkultuře ještě nic neznamená, nenese automaticky nebezpečí výskytu rizikového chování.

- Nenechte se zmást vzhledem!

- Snažte se akceptovat příslušnost žáka k subkultuře jako jeho vývojovou potřebu, nezesměšňujte jej, nekomentujte to, co lze z pohledu dospělého jedince považovat za nevhodné či směšné.

- Kritizujte chování, nikoliv subkulturu: případnou kritiku směřujte na daného jedince a jeho chování.

- Snažte se o dané subkultuře něco dozvědět.

- Možná rizika dané subkultury berte jako možnost, ne jako jistotu.

Cílem řešení by mělo být oddělit příslušnost k subkultuře a projevy rizikového chování.

Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení.

Pokud má takovéto podezření, zákon určuje škole povinnost nahlásit tuto skutečnost sociálnímu pracovníkovi z orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD).

Doporučená literatura: Smolík, J. Subkultury mládeže, uvedení do problematiky. Grada, Praha 2010.

10. PŘÍSLUŠNOST ŽÁKŮ K NOVÝM NÁBOŽENSKÝM HNUTÍM - SEKTY

Pojem „sekta“ – pod tímto pojmem rozumíme v kontextu primární prevence rizikového chování určitou ohraničenou sociální skupinu, jejíž členové sdílejí ideologický koncept, jehož prostřednictvím se skupina vymezuje vůči svému okolí, a dochází přitom k postupné sociální izolaci, manipulaci a ztrátě soukromí.

Pro sekty jsou charakteristické tyto rysy:

- izolovanost, relativní uzavřenost,

- posilování pocitu výlučnosti,
- udržování nonkonformního opozičního postavení,
- touha po zbudování ideálního společenství,
- zdůrazňování etických rozměrů náboženského života,
- autoritativní systém řízení,
- existence jednotného a vysvětlujícího univerzálního klíče,
- eklekticismus (myšlení, kdy se jedinec nedrží hotových systémů, vzorů, ale vybírá si z nich jen ty prvky, které se mu zdají být nejlepší).

Náboženské skupiny, které působí v České republice:

1) Společenství svědků Jehovových (jehovisté) – hlavním bodem učení je očekávání nadcházejícího konce světa. V České republice se k jehovistům hlásí 13 000 osob. Možné problémy: Jehovisté neslaví obecně sdílené církevní ani státní svátky, odmítají i oslavu narozenin. To přináší problémy zejména dětem, které tak nemohou s vrstevníky sdílet například Vánoce nebo narozeninové oslavy, což je ve výsledku značně vyděluje z kolektivu.

Dalším rizikem je zranění vyžadující krevní transfuzi. Ačkoliv Ústavní soud v roce 2004 rozhodl, že může dokonce dojít i k omezení rodičovských práv, přesto jde stále o problém, přičemž řada jehovistů raději děti nepouští na školní výlety, čímž jsou děti dále izolovány.

2) Církev Ježíše Krista Svatých posledních dní (mormoni) – učení vychází z protestantských tradic, přičemž důležitou roli hraje mormonská nauka o historii ztracených izraelských kmenů v Americe, o Ježíšově založení církve v Americe nebo o poslušnosti „žijícímu prorokovi“ – prezidentovi církve. Jsou zde dva problémové body: rasismus (církev odmítala přijímat černochoy, protože být černochem bylo podle jejich názoru Božím trestem) a nábožensky motivované násilí.

3) Společenství Ducha Svatého pro sjednocení světového křesťanství (Církev sjednocení; moonisté) – hnutí vycházející z učení kontroverzního Reverenda Moona, který se prezentoval jako vyvolený, který má dokončit Ježíšem započaté dílo a nastolit Boží království na Zemi.

4) Scientologická církev (scientologie) – Scientologové věří, že člověk může studiem získat vlastní nesmrtelnost tím, že přetne koloběh zrození a smrti, do nějž jsme vstoupili v minulosti.

5) Satanismus – jedná se o organizačně i myšlenkově zcela nejednotný proud různých směrů a hnutí, které spojuje především uctívání „padlého anděla“ Satana, jenž je chápán jako faktický protiklad a odpůrce Boha. Satanismus, respektive jeho uctívání temnoty a smrti inspirovalo také řadu dalších směrů, včetně například nyní oblíbeného fenoménu „Gothic“ – tedy uctívání „temného umění s nádechem smrti“. Možné problémy: Především komerční zneužívání touhy mladistvých po něčem zakázaném a tajemném. Dochází tak ke zneužívání návykových látek (především marihuany), alkoholu, k rizikovému sexuálnímu chování, ale může hrozit také sebevražedné jednání i u těch dospívajících, kteří se příliš ztotožní s literárními postavami a touží po smrti a osudu upíra.

Doporučené postupy:

U každého podezření na výskyt osob ovlivněných novými náboženskými směry ve škole by měly být informovány tyto osoby:

- ředitelka školy
- rodiče / zákonný zástupce ovlivněného žáka

- třídní učitel

V odůvodněných případech je dále možné kontaktovat metodika prevence, výchovného poradce, OSPOD či Policii České republiky.

Škola by v oblasti nových náboženských směrů měla:

- seznámit žáky s riziky a praktikami těchto skupin
- umět zmapovat existenci a základní charakteristiku konkrétních sekt v České republice
- naučit žáky rozlišovat mezi sektou a tradičním náboženstvím a možnostmi pojetí
- vymezit pojem sekta, jeho významové roviny
- seznámit žáky s možnými riziky vstupu do sekty a s procesem závislosti na sektě (manipulace, pronásledování, pocity viny a méněcennosti, zmocňování se majetku členů apod.)
- zabývat se základními předpoklady inklinace lidí k těmto skupinám
- umět diskutovat se žáky o dané tematice a snažit se odpovědět na případné dotazy

Základní pravidla primární prevence

- Vždy naslouchat svým žákům, mít přehled o tom, jaké jsou mezi nimi aktuální informace.
- Nikdy striktně nekázat a neodsuzovat.
- Vyhybat se tabuizaci některých témat – mluvit se dá i o satanismu, jde jen o to, jak.
- Poskytovat co nejobjektivnější informace za využití všech dostupných uvedených zdrojů.
- Nikdy nezesměšňovat a nedegradovat (nejen mediální) „idoly“.
- V případě podezření na konkrétní problém v okolí se snažit získat co nejvíce informací.
- V případě rozhodnutí jednat, snažit se konzultovat s odborníky. Pokud je rodina členem společenství se znaky sekty a není podezření na zanedbávání péče či jiný trestný čin vůči dítěti, není možné ze strany pedagoga ovlivnit zapojení dítěte do tohoto společenství. Pedagog si musí stanovit své cíle, kterých může ve své pomoci dosáhnout (zejména předávat informace o rizicích sekt, nerozbit s dítětem vzájemný vztah apod.).

Užívání náboženských symbolů ve školách

V českých právních předpisech není žádným způsobem omezeno nošení náboženských symbolů ve veřejném prostoru, tedy ani ve škole. Žák/yně tedy může ve školním prostředí nosit / užívat náboženské symboly, avšak jen tehdy, pokud nezvyšují riziko zdraví žáka či ostatních, či neznemožňují výkon určité činnosti. Nedoporučuje se tak např. nošení řetízků při hodinách tělesné výchovy aj. Nošení muslimských šátků (hidžábu) by nemělo především ohrožovat bezpečnost nositelek atd.

11. RIZIKOVÉ SEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ

Rizikové sexuální chování může negativně ovlivňovat jedince, který se ho dopouští, či se ho nějakým způsobem dotýká, a to jak v čase, kdy se odehrává, tak i v budoucnosti. Následně se může projevit ve vývoji psychiky (např. posun hodnot), v psychologicko-sexuologické oblasti (např. preference patologických sexuálních aktivit), ve zdravotní (např. pohlavně přenosné nemoci) a sociální oblasti (např. navazování neadekvátních sociálních vazeb). K rizikovému sexuálnímu chování patří např. předčasný začátek pohlavního života, vysoká frekvence pohlavních styků, náhodné známosti, či prostituční chování.

Dítě může být buď aktivním konatelem rizikového sexuálního chování, nebo jeho obětí.

Za sexuální rizikové chování je považován soubor projevů chování doprovázejících sexuální aktivity a vykazujících prokazatelný nárůst zdravotních, sociálních a dalších typů rizik. Může se jednat o chování v populaci běžné (např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti). Patří sem také různé nové fenomény přinášející riziko i jiných než pouze zdravotních dopadů, jako je například zveřejňování intimních fotografií na internetu či jejich zaslání mobilním telefonem, eventuálně nahrávání na video se zvýšeným rizikem zneužití takového materiálu. V oblasti primární prevence je třeba především vytvářet zdravé postoje, které následně ovlivňují chování jedinců (případně i změnu postojů) a to ještě dříve, než k sexuálnímu rizikovému chování skutečně dojde.

Mezi základní principy prevence rizikového sexuálního chování patří:

- preventivní programy přizpůsobit věku a vzdělání cílové skupiny,
- předávat informace o způsobech ochrany před nemocemi,
- informovat o tom, co je sexuální zneužívání a rizikové sexuální chování,
- upozorňovat na práva dítěte a důstojnost člověka,
- podporovat tvorbu zdravých postojů k vlastnímu tělu, vztahům a sexuálnímu chování,
- minimalizovat projevy nesnášenlivosti, předsudky apod. v oblasti vztahů sexu a sexuální orientace zabezpečit lepší spolupráci školy a rodiny,
- propojit zdravotní, sociální a výchovné intervence.

Existují tři základní ukazatele, kdy lze sexuální chování pokládat za škodlivé a kdy by měl učitel zasáhnout:

- 1) pokud ho dítě neprovádí v soukromí
- 2) pokud vznikne podezření, že při něm nějak zraňuje sebe nebo někoho dalšího
- 3) pokud se ze sexuálního chování stane nutkavé chování

Je dobré, pokud je možná spolupráce s rodiči. V tomto případě lze, podle závažnosti, řešit vzniklou situaci buď na půdě školy, nebo zprostředkovat kontakt rodičů se specializovaným pracovištěm, které nabízí psychologické terapeutické a poradenské služby. Rizikové sexuální chování upravuje Trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb.

Základní pravidla primární prevence

Nejdůležitějším prvkem primární prevence je VZTAH. Učitel by měl a priori pracovat na vytváření dobrého vztahu s každým žákem jednotlivě. Součástí účinné prevence má být také včasné poučení dítěte, na koho se může obrátit v případě nouze nebo ohrožení (policie, učitel, zdravotník atd.). V případě potřeby je možné předat zákonným zástupcům kontakty (pediatrie, gynekologie, urologie, sexuologie). Učitel by měl o částech lidského těla týkajících se pohlavních orgánů mluvit bez zvláštního emočního náboje.

Doporučené postupy:

- Zjištění sociálního klimatu ve třídě – popis, včasná intervence, besedy aj.
- Učitel si může všimnout i tělesných změn u dítěte viditelných pouhým okem. Pokud by v této oblasti učitel shledal něco podezřelého nebo něco, co se mu zná mimo normu, měl by na to upozornit rodiče a nabídnout jim návštěvu odborníka (pediatr, sexuolog, gynekolog, androlog či urolog).

- Pedagog by si měl být vědom, že je potřeba brát vážně každé sdělení žáka a nepodceňovat je. Učiteli rovněž nepřísluší posuzovat pravdivost oznámení či tvrzení žáka. To přísluší až soudu, resp. soudnímu znalci. Dospělý je povinen chránit a prosazovat nejlepší zájem dítěte. Zjištěné násilí páchané na dítěti (i sexuální) je povinen ohlásit Orgánů sociálně-právní ochrany dítěte (OSPOD) nebo Policii České republiky. Další možnost, jak anonymně ohlásit zjištěné násilí na dětech, nabízejí internetové stránky <http://www.protikorupcnilinka.cz/cs/Obecna-temata/Nasili-na-detech/>.

12. DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí řadíme mezi typy rizikového chování, které mohou ohrozit zdravý vývoj žáků a mít nepřímé dopady do chování žáků. Má negativní vliv na harmonický vývoj dětí a mladistvých zejména v oblasti emocionální, vztahové, může ohrozit i zdravý tělesný vývoj. Domácí násilí je netypickou formou rizikového chování pro školní prostředí, navíc je složité ho přesně identifikovat a správně vyhodnotit míru a potřebu podpory z vnějšího prostředí. Násilí, které se odehrává v rodině, se může projevat v chování žáka a může být jedním z důvodů dalších forem rizikového chování (např. záškoláctví, zneužívání návykových látek, sebepoškození, násilné chování aj.) Domácí násilí představuje obvykle fyzické, psychické, nebo sexuální násilí mezi blízkými osobami, k němuž dochází skrytě v soukromí. Zařadit sem také můžeme ekonomické zneužívání a sociální násilí/izolaci. Je typické, že se intenzita násilného chování v průběhu času stupňuje.

Klíčové charakteristiky:

- je opakované
- je neveřejné
- eskaluje
- role oběti a agresora jsou jasně rozdělené, nezaměňují se
- zneužívání moci a kontroly ze strany agresora, která v oběti vzbuzuje strach
- pachatel bývá násilný většinou jen ke své oběti
- pachatel považuje svoje chování za ospravedlnitelné
- k domácímu násilí dochází v cyklech
- chování oběti je zaměřeno na zajištění přežití

Ve všech formách domácího násilí může dítě figurovat jako oběť i jako svědek. Děti jsou za svědky domácího násilí považovány, pokud vidí či slyší násilné projevy, vidí důsledky násilí. Přítomnost dítěte u domácího násilí se považuje za psychické týrání dítěte.

Povinnosti a omezení školy:

Škola nemůže být tím, kdo primárně zasahuje do řešení situace v rodině. Není úlohou pedagoga usuzovat na domácí násilí na základě svých pocitů, vyvozovat je z chování a projevů žáka. Pedagog je však povinen jednat v okamžiku, kdy se mu například dítě svěří či pokud zaznamená dlouhodobé nezpochybnitelné známky násilí páchaném na dítěti.

Pokud se ukáže, že je dítě obětí domácího násilí, které splňuje skutkovou podstatu trestného činu, je zaměstnanec školy povinen tuto skutečnost oznámit Policii ČR a OSPOD.

Základní pravidla primární prevence

Primární nespécifická prevence spočívá v posilování sebevědomí dítěte, schopnosti říci „ne“, podpoře funkčních sociálních vztahů aj. V rámci prevence by se škola měla zaměřit zejména na rozvoj schopnosti řešit konfliktní situace nenásilným a bezpečným způsobem. Žáci by měli mít informace o nebezpečných situacích, kdo jim a jak může pomoci v případě ohrožení.

Primární prevence specifická spočívá zejména v seznámení žáků s jejich právy a povinnostmi, a to adekvátně jejich věku.

Žáci by měli být seznámeni zejména s tím, že:

- domácí násilí má různé formy
- násilné chování v rodině není omluvitelné
- za násilí může ten, kde jej koná, protože si sám volí, jak se bude chovat
- každý má právo rozhodovat o sobě samém
- na koho se v rámci školy mohou obrátit se svými starostmi (výchovný poradce, metodik prevence, třídní učitel, ten, komu žák důvěřuje)
- jak říci NE
- jak vypadají zdravé a nezdravé vztahy
- proč si někdo nechá násilí líbit a nedokáže říci „Stop“
- jak zvládat vztek

Působení na děti, které se s domácím násilím setkaly, ať již ve formě obětí či svědků náleží odborníkům, nikoliv škole.

Doporučené postupy:

Pokud se žák sám svěří učiteli, měl by mu učitel projevit důvěru, nebagatelizovat jeho sdělení, neobviňovat jej ze lži a podpořit jej. Měl by jej informovat o tom, že se na domácí násilí vztahuje ohlašovací povinnost a on musí jednat v souladu s ní. Když se žák pedagogovi svěřil, je dobré klást dítěti otevřené otázky, které umožňují, aby dítě svými slovy popsalo, co se stalo:

- Řekni mi, co se stalo...
- Co se stalo potom?
- Kde jsi přešel/a k této modřině?

Rolí učitele je zprostředkovat dítěti potřebné informace a přizvat k řešení situace odborníky, kteří se dané problematice systematicky věnují. Pokud se na pedagoga obrátí rodič – oběť domácího násilí, měl by jej pedagog odkázat na další odborníky, kteří se této problematice systematicky věnují (intervenční centra, azylová centra, dětská krizová centra).

13. SYNDROM TÝRANÉHO DÍTĚTE - CAN

Jedná se o jakoukoliv formu týrání, zneužívání a zanedbávání dětí, která je pro naši společnost nepřijatelná. Dítě nejčastěji poškozují jeho rodiče a další členové rodiny. Změny v chování dítěte:

- celková stísněnost a nezájem o dění kolem
- zvýšená opatrnost v kontaktu s dospělými
- úzkost a vyděšené reakce v přítomnosti konkrétních dospělých osob
- zvýšená citová dráždivost a agresivní projevy na sebemenší podněty
- váhání s odchodem domů po vyučování
- sebepoškozování

- útěky z domova

Nejčastější známky na těle dítěte:

- opakovaná zranění včetně zlomenin
- modřiny a otoky
- otisky různých předmětů a rukou na těle
- stopy po opaření nebo popálení cigaretou

Některé známky zanedbávání:

- trvalý hlad, podvýživa
- chudá slovní zásoba
- špatná hygiena
- nedostatek dohledu – dítě je večer doma samo, venku pobývá dlouho do tmy,...
- vyčerpanost
- vyhození z domova

Některé projevy zanedbávaného dítěte:

- má chudé nebo velmi špatné vztahy s rodiči,
- touží po citu a pozornosti jakéhokoliv dospělého,
- je neobvykle unavené až apatické, někdy naopak nezvládnutelné,
- všechno jí hladově a hltavě,
- chodí za školu nebo do ní chodí pozdě, má potíže s učením,
- zdráhá se odcházet domů.

Základní pravidla primární prevence

V případě zjištění syndromu CAN učitel nepostupuje sám, dle závažnosti informuje pediatra, OSPOD, místní oddělení Policie České republiky, či dalšími odborníky. Pokud má učitel jistotu, že byl spáchán trestný čin, má ze zákona povinnost obrátit se na orgány činné v trestním řízení, pokud má podezření, zákon určuje škole za povinnost nahlásit tuto skutečnost na OSPOD. Pomoci informovat mohou také intervenční centra, linky důvěry. V rámci všeobecné prevence je třeba zařadit tuto problematiku do výuky. Je třeba žáky informovat o:

- dětských právech,
- hranicích, které by neměl ani rodič překročit,
- co dělat, pokud se dítě setká s prvními projevy týrání, zneužívání či zanedbávání,
- tzv. tabu zónách na těle dítěte,
- na koho se obrátit.

Doporučené postupy:

1. Důležitá je všímavost pedagoga, zda dítě nese nějaké stopy týrání. Jde o změny chování žáka či o fyzické známky vypovídající o násilném zacházení s dítětem.
2. Pedagog by se měl vždy pokusit navázat s žákem osobní kontakt. Rozhovor s dítětem nemusí vést pouze třídní učitel, ale i jakýkoliv jiný zaměstnanec školy, kterému žák důvěřuje. Vystoupení týraného dítěte z anonymity je to nejtěžší, co po něm můžeme chtít!
3. Další informace je možné získat od spolužáků či sourozenců.

4. Ve většině případů je vhodné oslovit rodiče, kteří by měli okomentovat to, jak si vysvětlují problémy, které učitel u dítěte vyzoroval. Můžeme tak i zjistit, že skutečnou příčinou žákovy neobvyklého chování je něco jiného než domácí týrání.
5. Pokud dítě samo přizná, že je týráno, nebo si tuto informaci učitel jinak potvrdí, je vhodné kontaktovat odborníky a kontaktovat OSPOD, případně místní oddělení Policie České republiky.

Sexuální zneužívání

Je každé nepřiměřené vystavení dítěte sexuálnímu činu nebo chování, které vede k uspokojování potřeb zneuživatele. Pohlavní zneužívání je závažným trestným činem (§242 zákona č. 140/1961 Sb. Trestního zákona).

Dítě je obětí sexuálního zneužívání

1. Pokud se dítě svěří s touto informací, informujeme jen nejnütnější okruh osob, pokud se zneužívání dopouští rodič, neinformujeme ho.
2. S dítětem komunikujeme, avšak nevyšetřujeme – toto přísluší psychologovi a policii.
3. Je třeba dítěti sdělit, že skutečnost je nutné ohlásit na policii.
4. Případ oznámíme a předáme Policii ČR.

Dítě je obětí sexuálního napadení

1. Jestliže se dítě stalo obětí napadení cestou do školy a útočníkem je neznámá osoba, potom urychleně vše oznámíme policii, rodičům a orgánu sociálně právní ochrany dítěte.
2. Dítě neopouštíme až do příchodu rodičů.

14. ZÁVISLOSTNÍ CHOVÁNÍ ŽÁKA - ADIKTOLOGIE

Závislostí je míněno cokoliv, co je závislostním vztahem. Pokrývá tedy široké spektrum. Adiktologie se tedy zabývá závislostmi na alkoholu, drogách, ale i hracích automatech či závislostními partnerskými vztahy. Spojuje lidi s různorodou primární odborností a její základní otázkou je jak lze odhalit, porozumět a vysvětlit příčiny a následky vzniku a rozvoje návykového chování, které může ústit až do závislosti.

Syndrom závislosti:

Je to skupina fyziologických, behaviorálních a kognitivních fenoménů, v nichž užívání nějaké látky nebo třídy látek má u daného jedince mnohem větší pravděpodobnost než jiné jednání, kterého si kdysi cenil více. Centrální popisnou charakteristikou syndromu závislosti je touha (často silná, někdy přemáhající) brát psychoaktivní látky (které mohou, avšak nemusí být lékařsky předepsány), alkohol nebo tabák.

Návrat k užívání látky po období abstinence často vede k rychlejšímu znovuobjevení jiných rysů syndromu, než je tomu u jedinců, u nichž se závislost nevyskytuje. Definitivní diagnóza závislosti by se obvykle měla stanovit pouze tehdy, jestliže během jednoho roku došlo ke třem nebo více z následujících jevů:

- silná touha nebo pocit puzení užívat látku
- potíže v sebeovládání
- tělesný odvykací stav
- průkaz tolerance k účinku látky

- postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů
- pokračování užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků

Jednotlivé druhy závislostí

- Závislost na alkoholu
- Závislost na opioidech (např. heroin)
- Závislost na kanabinoidech
- Závislost na sedativech nebo hypnoticích
- Závislost na kokainu
- Závislost na jiných stimulancích včetně kofeinu a pervitinu
- Závislost na halucinogenech (např. MDMA (extáze))
- Závislost na tabáku
- Závislost na organických rozpouštědlech
- Závislost na několika látkách nebo jiných psychoaktivních látkách Avšak nelze vyloučit i závislost na práci, internetu patologické hráčství, či PPP ze závislostí úplně. Stále mají některé společné rysy. Pro úplnost tedy doplníme:
- Poruchy příjmu potravy
- Nadměrné sexuální nutkání
- Závislá porucha osobnosti
- Patologické hráčství – gambling, extrémní hraní PC her
- Pyromanie
- Kleptomanie

Doporučené postupy:

Pokud škola vyzoruje závislostní chování u žáků, nahlásí tuto skutečnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), popř. kontaktuje místní oddělení Policie ČR.

15. RIZIKOVÉ SPORTY, RIZIKOVÉ CHOVÁNÍ V DOPRAVĚ

Jedná se o relativně novou formu rizikového chování z hlediska masového rozšíření. Toto rizikové chování lze definovat jako záměrné vystavování sebe nebo druhých nepřiměřeně vysokému riziku újmy na zdraví nebo dokonce přímému ohrožení života v rámci sportovní činnosti nebo v dopravě.

Patří sem např. tajné závody aut přímo za plného provozu, záměrné ježdění pod vlivem psychoaktivních látek, nekvalitně připravené raftové sjezdy divokých řek bez potřebného vybavení a zkušeností, snowboarding v lavinových polích nebo extrémní sjezdy horských kol v nebezpečném terénu bez ochranných pomůcek.

Doporučené postupy:

U podezření na výskyt žáků provozujících rizikové sporty či žáků konajících rizikové chování v dopravě by měly být informovány tyto osoby:

- ředitelka školy
- rodiče / zákonný zástupce žáka
- třídní učitel
- metodik prevence
- výchovný poradce

- v odůvodněných případech je dále možné kontaktovat OSPOD či Policii České republiky.

16. NOŠENÍ ZBRANÍ A PŘEDMĚTŮ OHROŽUJÍCÍCH ZDRAVÍ

Je zakázáno nosit do školy a používat věci nebezpečné pro zdraví a život svůj a ostatních osob (střelné zbraně, výbušniny, třaskaviny, petardy, zápalky a zapalovače...)

Doporučené postupy:

V případě zjištění vnesení věcí nebezpečných pro zdraví a život svůj a ostatních osob žákem do objektu školy se postupuje takto:

1. Informovat vedení školy,
2. zajistit nebezpečnou věc,
3. okamžitě informovat zákonné zástupce žáka a vyzvat ho ke školní návštěvě, kde mu bude nebezpečná věc předána.

Související vnitřní dokumenty:

Školní řád

Směrnice k primární prevenci sociálně patologických jevů

Pravidla pro hodnocení výsledků vzdělávání

Minimální preventivní program

Ochrana člověka za mimořádných událostí

(Pokyn MŠMT čj.12050/3-22 a dodatek 13586/03-22)

Minimální standard bezpečnosti – Metodické doporučení k bezpečnosti dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (č.j.: MSMT-1981/2015-1)

Krizový plán školy je platný od 1. 1. 2018

Krizový plán školy nabývá účinnosti dnem 1. 1. 2018

Ředitelka školy: PhDr. Hana Vyhlídalová

